

ปัญหาบางประการเกี่ยวกับกฎหมายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม¹

นงนภัส อินทร์เสวียด²

จากการศึกษาปัญหาบางประการเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับกฎหมายปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ มีความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในประเทศไทยและการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในต่างประเทศว่ามีหลักการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมอย่างไรบ้าง สืบเนื่องมาจากประเทศไทย³เป็นประเทศเกษตรกรรมประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร ที่ดินจึงเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของการผลิตทางการเกษตร ภายหลังประเทศมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงจากประเทศเกษตรกรรมไปสู่อุตสาหกรรม ทำให้ประเทศมีความเจริญก้าวหน้าขึ้นและปัญหาความยากจนลดลง แต่อย่างไรก็ตามกลับสร้างช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน และจากนโยบายของรัฐที่ส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจส่งผลให้กลุ่มผู้มีฐานะทางการเงิน เศรษฐกิจ และสังคมรวมทั้งนายทุนต่างๆ ทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ มีความต้องการที่ดินเป็นจำนวนมาก ส่วนหนึ่งกว้านซื้อที่ดินเพื่อผลกำไร และอีกส่วนหนึ่งเป็นผู้ได้รับสิทธิการเช่า หรือสัมปทาน หรือการเข้าประโยชน์ที่ดินของรัฐอย่างต่อเนื่องยาวนานเพื่อทำพื้นที่การเกษตร สร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสร้างความมั่งคั่งร่ำรวย ทำให้ที่ดินของรัฐ และทรัพยากรธรรมชาติของประเทศถูกนำมาใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำขึ้นในสังคมไทย และความไม่เป็นธรรมในการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐ ในขณะที่ประชาชนกลับต้องประสบความเดือดร้อนต้องสูญเสียที่ดินจากการถูกเอารัดเอาเปรียบจากกลุ่มนายทุน และกลายเป็นผู้เช่าที่ดินต้องเสียค่าเช่าในอัตราสูงเกินควร เมื่อไม่ได้รับความเป็นธรรม และถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุนจากการเช่าที่ดินจึงเกิดจากการเรียกร้องที่ดินทำกินโดยให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาดังกล่าว รัฐจึงได้ดำเนินการแก้ไขปัญหเกษตรกรผู้สูญเสียสิทธิทำกินจนกลายเป็นผู้เช่าที่ดิน และปัญหาผู้ไร้ที่ดินทำกิน ด้วยการปฏิรูปที่ดินโดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาบางประการเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยมีอาจารย์ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัจจวัฒน์ เรืองกาญจน์กุล และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปวีตร เลิศธรรมเทวี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีดา โชติมานนท์

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดยโสธร.สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม.ประวัติความเป็นมาของการปฏิรูปที่ดินในประเทศไทย (Online).Available URL: <http://www.alro.go.th/th/yasothon/news-activity/2567>. (มิถุนายน 25).

สาระสำคัญในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรให้มีที่ดินทำกิน⁴ และใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ทำให้การเสื่อมถอยของฐานะของบุคคลในทางเศรษฐกิจและสังคมไทยลดน้อยที่สุด โดยการจัดระบบกรรมสิทธิ์และการถือครองที่ดิน เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรมีสิทธิครอบครอง และสิทธิการทำประโยชน์ในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึง และลดปัญหาความยากจน โดยรัฐจัดหาที่ดินให้แก่เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินทำกินซึ่งที่ดินที่นำไปปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนั้นมีที่มาจากที่ดินของรัฐ หรือที่ดินที่รัฐจัดซื้อหรือเวนคืนจากเจ้าของที่ดินซึ่งมิได้ทำประโยชน์ในที่ดินนั้นด้วยตนเอง หรือเกษตรกรที่มีที่ดินเล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพ และสถาบันเกษตรกรได้เช่าซื้อ เช่า หรือเช่าทำประโยชน์โดยรัฐให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาอาชีพเกษตรกร ปรับปรุงทรัพยากรและปัจจัยการผลิต ตลอดจนการผลิตและการจำหน่ายให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

จากการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตามพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518 พบว่ายังมีข้อบกพร่องบางประการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ปัญหาประการแรก คือ ปัญหาตัวแทนอำพรางเข้าถือครองที่ดินแทนเกษตรกร ซึ่งพบว่าในปัจจุบันเกษตรกรมีการสูญเสียสิทธิการถือครองที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยมีที่ดินบางส่วนตกไปอยู่ในมือของกลุ่มนายทุนที่เข้ามาโดยการใช้อย่างตัวแทนอำพราง (Nominee) พบว่ากฎหมายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนั้นยังมีช่องว่างหลายประการที่ก่อให้เกิดกรณีที่มีตัวแทนอำพรางสามารถเข้ามาถือครองที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมแทนเกษตรกร เนื่องจากกฎหมายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมยังขาดความชัดเจนในเรื่องการโอนสิทธิครอบครองที่สามารถส่งมอบให้แก่กัน จึงก่อให้เกิดปัญหาที่ว่าในข้อเท็จจริงเกษตรกรที่มีชื่อในหนังสือรับรองการทำประโยชน์อาจจะไม่ได้ทำการเกษตรด้วยตนเองจึงทำให้เกิดกรณีที่มีกลุ่มนายทุนใช้ให้เกษตรกรดังกล่าวเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน ส.ป.ก. แล้วก็เข้ามาเอาผลประโยชน์ที่ได้รับจากที่ดินดังกล่าว และเมื่อเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ตรวจพบการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ก็ทำได้เพียงเพิกถอนหนังสือเข้าทำประโยชน์ดังกล่าว เพราะกฎหมายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนั้นไม่มีบทลงโทษทางอาญาทำให้กลุ่มทุนหรือบุคคลที่มีอำนาจเกิดความเกรงกลัวและก่อให้เกิดกรณีการกระทำความผิดซ้ำ ทำให้ในปัจจุบันยังไม่มีการแก้ปัญหาในเรื่องการมีตัวแทนอำพรางที่เข้ามาถือครองที่ดินแทนเกษตรกร

ปัญหาประการที่สอง คือ ปัญหาการตกทอดมรดกของที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พบว่ากฎหมายปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมีการบัญญัติให้สิทธิการทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมสามารถเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมของเกษตรกรได้ แต่อย่างไรก็ตามการรับมรดกใน

⁴ สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม.คำอธิบายสรุปสาระสำคัญพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2519 (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2452 (Online).Available URL: [\(https://alro.go.th/uploads/org/legal_aff/2567\)](https://alro.go.th/uploads/org/legal_aff/2567). (มิถุนายน 25).

ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้นั้นจะต้องประกอบอาชีพเกษตรกร ซึ่งการกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน เนื่องจากในปัจจุบันทางเลือกในการประกอบอาชีพมีมากขึ้น เกษตรกรที่ทำการเกษตรเมื่อมีรายได้จากการทำเกษตรก็ส่งบุตรของตนไปศึกษาเล่าเรียน ทำให้ในปัจจุบันทายาทของเกษตรกรส่วนน้อยที่จะกลับมาทำอาชีพเกษตรกรต่อจากพ่อแม่ ซึ่งการกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวเป็นการจำกัดสิทธิทายาทของเกษตรกรมากเกินไป ทำให้ทายาทของเกษตรกรได้รับความเสียหายเนื่องจากตนไม่ได้มีคุณสมบัติเป็นเกษตรกรจึงทำให้ต้องส่งมอบที่ดินดังกล่าวกลับคืนสู่ความครอบครองสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และในบางครั้งที่ดินดังกล่าวอาจมีสิ่งปลูกสร้างที่ตนอาศัยโดยหลักกฎหมายแล้วสิ่งปลูกสร้างที่อยู่บนที่ดินย่อมตกเป็นส่วนควบของที่ดินเมื่อส่งมอบที่ดินดังกล่าวกลับคืนสู่ ส.ป.ก. ทำให้ทายาทนั้นต้องสูญเสียบ้านซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของตนด้วย และในปัจจุบันมีประชากรเพิ่มขึ้นแต่ในทางกลับกันที่ดินกลับมีจำนวนน้อยลง ทายาทบางคนอาจจะไม่มีที่ดินเป็นของตัวเองเลยสักแปลง การกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวจึงเป็นการจำกัดสิทธิทายาทมากเกินไปทำให้ทายาทได้รับความเสียหาย

ปัญหาประการที่สาม คือ ปัญหาค่าทดแทนในกรณีที่ดินที่ได้รับผลกระทบ พบว่าก่อนหน้านี้ยังไม่ได้มีการบัญญัติถึงเรื่องการจ่ายค่าทดแทนในกรณีที่ที่ดินกลับคืนสู่ความครอบครองของ ส.ป.ก. แต่ในปัจจุบันได้มีการออกกฎกระทรวงแบ่งแยกหรือโอนสิทธิในที่ดินของผู้ได้รับสิทธิโดยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2567 โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ฉบับที่ 2) และมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518 ข้อ 3⁵ ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการจ่ายค่าทดแทนสำหรับกรณีผู้ได้รับสิทธิโดยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมคืนที่ดินให้ ส.ป.ก. กฎกระทรวงดังกล่าวได้กำหนดให้ใช้บังคับเฉพาะในกรณีที่บุคคลได้รับโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์โดยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ซึ่งเป็นการบัญญัติให้ใช้บังคับเฉพาะที่ดินปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประเภทที่ดินที่มีที่มาจากที่เอกชนไม่ได้บัญญัติให้ครอบคลุมถึงที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประเภทที่ดินที่มีที่มาจากรัฐ หรือ ส.ป.ก.4-01 ซึ่งการบัญญัติหลักเกณฑ์ดังกล่าวเป็นการบัญญัติที่ขัดกับกฎหมายรัฐธรรมนูญเนื่องจากการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันของกฎหมายนั้น หมายถึง กรณีที่มีข้อเท็จจริงอย่างเดียวกัน ย่อมได้รับผลในทางกฎหมายอย่างเดียวกัน และจากการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในต่างประเทศนั้นก็ไม่ได้มีการแบ่งแยกประเภทที่มาของที่ดินเพราะไม่ว่าที่ดินปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่เป็นที่ดินประเภทที่ดินที่มีที่มาจากเอกชนหรือที่ดินปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประเภทที่ดินที่มีที่มาจากรัฐที่ดินดังกล่าวก็มีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกันในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่สามารถช่วยเหลือเกษตรกรได้มีที่ดินทำกินทั้งหมด การบัญญัติกฎหมาย

⁵ กฎกระทรวงแบ่งแยกหรือโอนสิทธิในที่ดินของผู้ได้รับสิทธิโดยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2567.ข้อ 3.

ดังกล่าวจึงเป็นการขัดกับหลักความเสมอภาคในกฎหมายรัฐธรรมนูญและไม่สอดคล้องกับกฎหมายปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในประเทศ

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหาบางประการเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ คือ

1. ปัญหาตัวแทนอำพรางเข้าถือครองที่ดินแทนเกษตรกร ผู้ศึกษาเห็นควรเสนอแนะคือ

เห็นควรเพิ่มเติมบทบัญญัติ มาตรา 39⁶ แห่งพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518 โดยเพิ่มเติมเป็นว่า “การโอนสิทธิในที่ดินปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมไม่ว่าจะเป็นการโอนทางทะเบียนหรือการโอนโดยการส่งมอบยอมทำไม่ได้ทั้งสิ้น” และเพื่อเป็นการควบคุมการเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดิน ส.ป.ก. ของเกษตรกรเมื่อได้รับสิทธิในการใช้ประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวแล้วควรมีการออกระเบียบเพื่อสร้างกลไกในการตรวจสอบ โดยให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบได้ในทุกๆ 3-5 ปี เพื่อให้ ส.ป.ก. ทราบถึงการใช้ประโยชน์ในที่ดิน หากตรวจสอบแล้วพบว่ามีการใช้ที่ดินดังกล่าวไม่ถูกต้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ก็ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. เพิกถอนสิทธิการใช้ประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวและให้สิทธิเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. มีอำนาจในการลงโทษ

2. ปัญหาการตกทอดมรดกของที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ผู้ศึกษาเห็นควรเสนอแนะคือ

การกำหนดหลักเกณฑ์ที่ให้ทายาทจะมีสิทธิรับมรดกในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนั้น ต้องประกอบอาชีพเกษตรจึงจะมีสิทธิรับมรดกในที่ดินดังกล่าว เป็นการขัดกับหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และการกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน

ดังนั้นเพื่อให้กฎหมายดังกล่าวไม่ขัดกับหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญและเพื่อสร้างความเป็นธรรมให้แก่ทายาทไม่เป็นการจำกัดสิทธิทายาทในการรับมรดกในที่ดิน ส.ป.ก. มากเกินไป ควรมีการเปิดช่องของกฎหมายให้ที่ดินดังกล่าวมาสามารถตกทอดแก่ทายาทของเกษตรกร แต่เพื่อไม่ให้กฎหมายมีความยืดหยุ่นมากเกินไปควรมีการกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมในการรับมรดกสิทธิของทายาทจากเดิมที่ต้องเป็นเกษตรกรจึงจะมีสิทธิที่จะรับมรดกในที่ดิน ส.ป.ก. เห็นควรเพิ่มหลักเกณฑ์ในข้อที่ 19⁷ ของระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคัดเลือกและจัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอน หรือตกทอดทางมรดก สิทธิการเช่า หรือเช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ.2564. ข้อ 19.

⁶ พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518. มาตรา 39.

⁷ ระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคัดเลือกและจัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอน หรือตกทอดทางมรดก สิทธิการเช่า หรือเช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ.2564. ข้อ 19.

เกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ.2564 จากเดิม ที่กำหนดว่า “ผู้รับโอนและผู้รับการตกทอดทางมรดกสิทธิการเช่าซื้อ จะได้รับการคัดเลือกและจัดที่ดินตามหมวดนี้ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 9” ให้มีการเพิ่มเงื่อนไขในเรื่องของคุณสมบัติว่า “แม้ทายาทจะไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตร แต่ทายาทนั้นต้องไม่มีที่ดินทำกิน ไม่มีโฉนดที่ดินของตนเองแปลงใดเลย” จึงจะมีสิทธิที่จะได้รับการจัดที่ดินแทนเกษตรกรที่ถึงแก่ความตายได้ แต่หากทายาทนั้นมีที่ดินทำกินอยู่แล้วก็ไม่สมควรมีสิทธิในการที่จะได้รับการจัดที่ดินแทนเกษตรกรที่ถึงแก่ความตาย

3.ปัญหาค่าทดแทนในกรณีที่ทายาทได้รับความเสียหาย ผู้ศึกษาเห็นควรเสนอแนะคือ

ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวงการแบ่งแยกหรือโอนสิทธิในที่ดินของผู้ได้รับสิทธิโดยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2567 ข้อที่ 1 จากเดิม ที่กำหนดว่า “ผู้ที่ได้รับสิทธิโดยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม หมายความว่า บุคคลผู้ได้นับโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์โดยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม” การกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวที่มีผลใช้เฉพาะที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่เป็นที่ดินประเภทที่ดินเอกชนนั้นการบัญญัติดังกล่าวไม่สอดคล้องกับหลักความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายของรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ในกรณีที่มีข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันย่อมได้รับผลในทางกฎหมายอย่างเดียวกัน

ดังนั้นเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปในทางเดียวกันก่อให้เกิดความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น และไม่ขัดกับหลักความเสมอภาคตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ จึงเห็นควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวงการแบ่งแยกหรือโอนสิทธิในที่ดินของผู้ได้รับสิทธิโดยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2567 ข้อที่ 1 โดยกำหนดว่า “ผู้ที่ได้รับสิทธิโดยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม หมายความว่า บุคคลผู้ได้รับโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์โดยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และรวมถึงหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม”

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดยโสธร.สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. ประวัติความเป็นมาของการปฏิรูปที่ดินในประเทศไทย (Online). Available URL: <http://www.alro.go.th/th/yasothon/news-activity/2567>. (มิถุนายน 25)

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม.คำอธิบายสรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2519 (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2452 (Online).AvailableURL:https://alro.go.th/uploads/org/legal_aff/2567. (มิถุนายน 25)

กฎหมาย

พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518

กฎกระทรวงแบ่งแยกหรือโอนสิทธิในที่ดินของผู้ได้รับสิทธิโดยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2567

ระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคัดเลือกและจัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอน หรือตกทอดทางมรดก สิทธิการเช่า หรือเช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ.2564